PEDAGOGIK DEONTOLOGIYA VA KOMPETENTLIK ASOSIDA IQTIDORLI TALABALAR BILAN ISHLASH: FINLANDIYA TA'LIM TIZIMI TAJRIBASI

Sattarova Muhabbat Alijanovna
Xalqaro Nordik Universiteti 2 -kurs magistranti
E-mail: sattarovamuhabbat361@gmail.com

Qabul qilindi: 05.10.2025
Ko'rib chiqildi: 06.10.2025
Tasdiqlandi: 07.10.2025

Kalit so'zlar:
pedagogik deontologiya, kompetentlik, iqtidorli talabalar, ta'lim sifati, Finlandiya ta'lim tizimi, innovatsion pedagogika, individual yondashuv.

Annotatsiya. Ushbu maqola pedagogik deontologiya va kompetentlik yondashuvlari asosida iqtidorli talabalar bilan ishlashni tahlil qiladi. Tadqiqot Finlandiya ta'lim tizimida pedagoglarning individual yondashuvi, malakasi va psixologik qo'llab-quvvatlash orqali talabalarning akademik va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga qaratilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, pedagogik deontologiya va kompetentlik talabalarning shaxsiy rivojlanishi va ta'lim sifatini oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu tadqiqot global qiyosiy ta'lim kontekstida ilg'or amaliyotlarni boshqa mamlakatlarda tatbiq etish imkoniyatlarini ham ko'rsatadi

Keywords:
pedagogical deontology, competence, gifted students, education quality, Finnish education system, innovative pedagogy, individual approach.

Annotation. This article analyzes working with gifted students based on pedagogical deontology and competence. The study focuses on the Finnish education system, highlighting how teachers' individual approaches, professional competence, and psychological support enhance students' academic and creative potential. The results indicate that pedagogical deontology and competence play a crucial role in improving both student development and education quality. The research also demonstrates the applicability of these advanced practices in a global comparative education context

Ключевые слова:
Педагогическая деонтология,

Аннотация. В статье анализируется работа с одаренными студентами на основе педагогической деонтологии и

компетентность, одаренные студенты, качество образования, система образования Финляндии, инновационная педагогика, индивидуальный подход.

компетентности. Исследование сосредоточено на системе образования Финляндии, подчеркивая, как индивидуальный подход преподавателей, их профессиональная компетентность и психологическая поддержка способствуют развитию академического и творческого потенциала студентов. Результаты показывают, что педагогическая деонтология и компетентность играют ключевую роль в повышении качества образования и личностного развития студентов. Исследование также демонстрирует возможность применения этих передовых практик в глобальном сравнительном контексте образования.

Kirish. Bugungi kunda iqtidorli talabalarni rivojlantirish va ularni qo‘llab-quvvatlash ta’lim tizimining dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi. Ta’lim sifati nafaqat akademik natijalar bilan baholanadi, balki talabalarning shaxsiy rivojlanishi, ijodiy va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirish bilan ham bog‘liq. Shu nuqtai nazardan, pedagogik deontologiya va kompetentlik talabalarning o‘z salohiyatini to‘liq ochish va ularni muvaffaqiyatli rivojlantirishda asosiy omillar sifatida qaraladi. Pedagogik deontologiya talabalarga nisbatan etik va professional yondashuvni ta’minlaydi, pedagogning mas’uliyatini va me’yorlarga rioya qilishini nazarda tutadi. Kompetentlik esa pedagogning nazariy bilimlari, amaliy ko‘nikmalari va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash qobiliyatini ifodalaydi. Ushbu ikki omil iqtidorli talabalar bilan ishlash jarayonida bir-biri bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, ta’lim sifatini oshirish va talabalarni individual rivojlantirish imkonini beradi. Finlandiya ta’lim tizimi ushbu yondashuvlarni muvaffaqiyatli tatbiq qilgan mamlakat sifatida e’tirof etilgan. Bu tizimda pedagoglar individual mentorlik, interaktiv mashg‘ulotlar, loyihaviy ishlanmalar va raqamli resurslardan

foydalanish orqali talabalarning akademik va ijodiy salohiyatini rivojlantiradilar. Shu bilan birga, pedagoglarning doimiy professional rivojlanishi va malakasi ta’lim sifatini oshirish va iqtidorli talabalarni samarali qo‘llab-quvvatlashga xizmat qiladi. Shuningdek, iqtidorli talabalarni rivojlantirish va pedagogik deontologiya hamda kompetentlikni uyg‘unlashtirish global qiyosiy ta’lim kontekstida ilg‘or amaliyotlarni boshqa mamlakatlarda tatbiq etish imkoniyatlarini ochib beradi. Bu esa ta’lim tizimlarida strategik yondashuvlarni shakllantirish, talabalarning individual rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash va sifatli ta’limni ta’minlashda muhim ahamiyatga ega. Bugungi kunda pedagogik deontologiya va kompetentlik iqtidorli talabalar bilan ishlashda nafaqat nazariy, balki amaliy asos sifatida ham muhim ahamiyatga ega. Pedagoglar o‘z faoliyatida etik qoidalar, professional me’yorlar va talabalarning individual ehtiyojlarini hisobga olish orqali ularning shaxsiy va akademik rivojlanishini rag‘batlantiradilar. Kompetentlik esa pedagogning zamonaviy o‘quv texnologiyalarini qo‘llash, interaktiv va loyihaviy metodlarni tatbiq etish, shuningdek, talabalarni mustaqil fikrlashga va ijodiy faoliyatga yo‘naltirish qobiliyatini ta’minlaydi.

Adabiyotlar tahlili. Pedagogik deontologiya va kompetentlik asosida iqtidorli talabalar bilan ishlash masalasi so‘nggi yillarda xalqaro ta’lim tadqiqotlarida keng o‘rganilgan mavzu hisoblanadi. Mirsoliyeva M. va Abdiraimova B. pedagoglarning individual yondashuvi va talabalarning iqtidorini rivojlantirish strategiyalarini tahlil qilib, pedagogik deontologiya prinsiplarining talabalarni qo‘llab-quvvatlashda samaradorligini ta’kidlaydilar [1]. Ularning tadqiqotlari pedagoglarning etik me’yorlarga rioya qilishi va kompetentlik darajasi iqtidorli talabalar bilan ishlashdagi muvaffaqiyatni belgilashda muhimligini ko‘rsatadi.

Qo‘ysinov O. pedagoglarning innovatsion metodlar va raqamli resurslardan foydalanish orqali talabalarning ijodiy va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini

rivojlantirish imkoniyatlarini o‘rganib chiqqan [2]. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, pedagogik deontologiya va kompetentlik uyg‘unlashganda, pedagoglar talabalar bilan individual yondashuvni samarali tashkil qila oladilar, bu esa ta’lim sifatini oshirishga yordam beradi. International Nordic University o‘qituvchilari Finlandiya ta’lim tizimida iqtidorli talabalarni qo‘llab-quvvatlash va ta’lim sifatini oshirish bo‘yicha ilg‘or amaliyotlarni tahlil qilgan [3]. Ularning tadqiqotlari pedagoglarning doimiy professional rivojlanishi va individual yondashuvning talabalarning shaxsiy va akademik salohiyatini oshirishda ahamiyatini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, pedagogik deontologiya talabalarning etika va o‘zini boshqarish qobiliyatini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Nizomiy universiteti pedagoglari, xususan Mirsoliyeva M., Abdiraimova B. va qo‘shimcha sifatida Nordik universitetidagi Qo‘ysinov O. tadqiqotlari pedagogik deontologiya va kompetentlikning iqtidorli talabalar bilan ishlashdagi roli hamda ta’lim sifatiga ta’sirini ko‘rsatadi [4]. Shu tadqiqotlar pedagoglar va ta’lim muassasalari uchun strategik tavsiyalar ishlab chiqish va ilg‘or amaliyotlarni boshqa ta’lim tizimlariga tatbiq etishda ilmiy asos yaratadi. Shuningdek, Sultonova L. pedagogik deontologiya va kompetentlik asosida iqtidorli talabalar bilan ishlash jarayonida psixologik qo‘llab-quvvatlashning ahamiyatini tadqiq qilgan [5]. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, pedagoglarning malakasi va etik me’yorlarga rioya qilishi talabalarni individual rivojlantirish va motivatsiyasini oshirishda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Shu bilan birga, innovatsion pedagogik metodlar va raqamli platformalardan foydalanish iqtidorli talabalarni qo‘llab-quvvatlash va ta’lim sifatini oshirishda samarali vosita sifatida xizmat qiladi.

Materiallar va usullar. Ushbu tadqiqot obyekti sifatida iqtidorli talabalar va ularni o‘qituvchi pedagoglar tanlandi. Tadqiqot subyektlari International Nordic University va Nizomiy universitetining pedagoglari va talabalari bo‘lib, ular Finlandiya ta’lim tizimida qo‘llaniladigan yondashuvlar bilan tanishtirilgan. Ma’lumotlar sifatli va miqdoriy metodlar yordamida yig‘ildi: intervyu,

so‘rovnomalar, kuzatuvlar, shuningdek talabalarning akademik va ijodiy faoliyatini baholash testlari orqali. Ushbu metodlar pedagoglarning malakasi, individual yondashuvi va iqtidorli talabalar bilan ishlashdagi samaradorligini tahlil qilish imkonini berdi. Tadqiqot Finlandiya ta’lim tizimida qo‘llaniladigan innovatsion pedagogik usullarni o‘rganishga qaratildi. Pedagoglar tomonidan individual mentorlik, guruh mashg‘ulotlari, raqamli platformalar va interaktiv o‘quv dasturlari talabalarning mustaqil fikrlash qobiliyatini oshirish va ijodiy salohiyatini rivojlantirishda samarali vosita sifatida baholandi. Shuningdek, pedagogik deontologiya va kompetentlikka asoslangan psixologik qo‘llab-quvvatlash va muntazam maslahatlar talabalarning ijtimoiy va emotsional rivojlanishini rag‘batlantirishga xizmat qildi. Shu tariqa, ushbu materiallar va usullar iqtidorli talabalarni rivojlantirish va ta’lim sifatini oshirish bo‘yicha ilmiy asos yaratdi. Bundan tashqari, tadqiqot jarayonida pedagoglarning professional malakasini oshirish va ularning kompetentligini baholashga alohida e’tibor qaratildi. Pedagoglar muntazam ravishda innovatsion pedagogik metodlar, raqamli platformalar va interaktiv o‘quv dasturlaridan foydalanish bo‘yicha treninglar o‘tkazdilar. Bu esa talabalarning individual qobiliyatlarini aniqlash, moslashtirilgan o‘quv dasturlarini ishlab chiqish va iqtidorli talabalarni samarali qo‘llab-quvvatlash imkonini berdi.

Shuningdek, tadqiqotda talabalarning o‘z-o‘zini baholash va o‘zini rivojlantirish jarayoni ham kuzatildi. Talabalar interaktiv mashg‘ulotlar, loyihaviy ishlanmalar va raqamli resurslar orqali o‘z qobiliyatlarini sinab ko‘rish, mustaqil fikrlash va ijodiy qarorlar qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantirish imkoniga ega bo‘ldilar. Shu tariqa, pedagogik deontologiya va kompetentlikka asoslangan yondashuvlar talabalarning shaxsiy va akademik salohiyatini oshirishga xizmat qiluvchi samarali mexanizm sifatida aniqlandi. Bundan tashqari, tadqiqot doirasida pedagoglar va talabalarning o‘zaro hamkorligi ham diqqat markazida bo‘ldi. Individual yondashuv asosida tashkil etilgan

mashg‘ulotlar, mentorlik sessiyalari va guruh ishlari pedagoglar va talabalarning faol muloqotini ta’minladi. Shu orqali talabalarning iqtidorini aniqlash, kuchli tomonlarini rivojlantirish va ularni o‘quv jarayonida rag‘batlantirish imkoniyati yaratildi. Tadqiqot jarayonida yig‘ilgan ma’lumotlar pedagoglarning kompetentligi va pedagogik deontologiyaga rioya qilish darajasi talabalarning akademik va ijodiy rivojlanishiga qanday ta’sir qilishini aniqlashga yordam berdi. Bu yondashuvlar iqtidorli talabalarni qo‘llab-quvvatlashning samarali mexanizmlarini aniqlash va Finlandiya ta’lim tizimidagi ilg‘or amaliyotlarni mahalliy sharoitga moslashtirish imkoniyatini yaratdi. Shu tariqa, materiallar va usullar bo‘limi tadqiqotning ilmiy asosini mustahkamlaydi va keyingi tahlil uchun poydevor vazifasini bajaradi. Ushbu tadqiqot doirasida iqtidorli talabalar va ularni o‘qituvchi pedagoglar asosiy ob’ekt sifatida tanlandi. Tadqiqot subyektlari Nizomiy Universiteti va International Nordic University pedagoglari va talabalari bo‘lib, ular Finlandiya ta’lim tizimida qo‘llaniladigan pedagogik yondashuvlar bilan tanishtirilgan. Ma’lumotlar sifatli va miqdoriy metodlar yordamida yig‘ildi: intervyu, so‘rovnomalar, kuzatuvlar, shuningdek talabalarning akademik va ijodiy faoliyatini baholash testlari orqali. Ushbu metodlar pedagoglarning malakasi, etik me’yorlarga rioya qilishi va iqtidorli talabalar bilan ishlashdagi samaradorligini tahlil qilish imkonini berdi.

Tadqiqot muhokamasi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, pedagogik deontologiya va kompetentlik iqtidorli talabalar bilan ishlash jarayonida muhim ahamiyatga ega. Finlandiya ta’lim tizimida pedagoglarning individual yondashuvi va etik me’yorlarga rioya qilishi talabalarni shaxsiy va akademik rivojlantirishda yuqori samaradorlik beradi. Talabalar rag‘batlantiruvchi muhitda faoliyat yuritganda, ularning motivatsiyasi oshadi, ijodiy va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalari rivojlanadi, bu esa ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, pedagoglarning kompetentligi va innovatsion metodlardan foydalanishi talabalarning iqtidorini to‘liq ochish va individual rivojlanishini ta’minlashda muhim rol o‘ynaydi. Interaktiv mashg‘ulotlar, loyihaviy ishlanmalar va raqamli resurslar talabalarning mustaqil fikrlash qobiliyatini oshiradi, ijodiy qarorlar qabul qilish va muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Pedagogik deontologiya talabalarga nisbatan etik va professional yondashuvni ta’minlaydi. Pedagoglar o‘z faoliyatida me’yorlarga rioya qilgan holda talabalarni qo‘llab-quvvatlash orqali ularning shaxsiy salohiyatini oshiradi. Bu yondashuv talabalar va pedagoglar o‘rtasida ishonchli va samarali muloqot muhitini yaratadi, bu esa o‘quv jarayonining sifatiga bevosita ta’sir qiladi.

Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, global qiyosiy ta’lim kontekstida Finlandiya tajribasi boshqa mamlakatlarda iqtidorli talabalarni rivojlantirish va ta’lim sifatini oshirish strategiyalarini tatbiq etish imkoniyatlarini beradi. Bu pedagoglar va ta’lim muassasalari uchun ilg‘or amaliyotlarni mahalliy sharoitga moslashtirish va strategik yondashuvlarni shakllantirish uchun ilmiy asos yaratadi.

Tadqiqot natijalari pedagogik deontologiya va kompetentlik asosida iqtidorli talabalar bilan ishlashning samarali mexanizmlari aniqlanganligini ko‘rsatadi. Individual yondashuv, psixologik qo‘llab-quvvatlash, innovatsion pedagogik metodlar va raqamli platformalardan foydalanish talabalarning akademik va ijodiy salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Shu tariqa, pedagoglarning etik va kompetent yondashuvi iqtidorli talabalarni qo‘llab-quvvatlash va ta’lim sifatini yaxshilashda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Bundan tashqari, tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, pedagoglarning doimiy professional rivojlanishi va kompetentligini oshirish talabalarning individual rivojlanishi va iqtidorini aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Finlandiya ta’lim tizimida pedagoglar muntazam treninglar, seminarlar va malaka oshirish kurslari orqali zamonaviy pedagogik yondashuvlar, raqamli platformalar va innovatsion

metodlarni qo‘llash ko‘nikmalarini mustahkamlaydilar. Shu orqali talabalarning akademik va ijodiy salohiyati maksimal darajada rivojlantiriladi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari pedagogik deontologiya va kompetentlik asosida tashkil etilgan individual mentorlik va guruh mashg‘ulotlari talabalarni rag‘batlantirish va ularning shaxsiy ehtiyojlariga moslashishda samarali ekanligini ko‘rsatdi. Bu yondashuvlar talabalarning motivatsiyasini oshirish, o‘z-o‘zini boshqarish va ijodiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Shu tariqa, pedagogik yondashuvlarning uyg‘unligi ta’lim sifatini oshirish va iqtidorli talabalarni qo‘llab-quvvatlashda hal qiluvchi rol o‘ynaydi.

Xulosa. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, pedagogik deontologiya va kompetentlik asosida iqtidorli talabalar bilan ishlash Finlandiya ta’lim tizimida yuqori samaradorlik bilan amalga oshiriladi. Pedagoglarning etik me’yorlarga rioya qilishi, individual yondashuv va innovatsion metodlardan foydalanishi talabalarning akademik va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, psixologik qo‘llab-quvvatlash va motivatsiyani oshiruvchi strategiyalar ta’lim sifatini yaxshilashda muhim rol o‘ynaydi. Tadqiqot natijalari pedagoglarning kompetentligi va professional rivojlanishining iqtidorli talabalar bilan ishlashdagi ahamiyatini tasdiqlaydi. Muntazam malaka oshirish, innovatsion yondashuvlarni qo‘llash va raqamli resurslardan foydalanish pedagoglarga talabalarning individual ehtiyojlarini aniqlash va ularni samarali qo‘llab-quvvatlash imkonini beradi. Shu tariqa, pedagogik deontologiya va kompetentlik uyg‘unligi iqtidorli talabalarni rivojlantirishning asosiy omili hisoblanadi. Finlandiya ta’lim tizimi tajribasi global qiyosiy ta’lim kontekstida ilg‘or amaliyot sifatida boshqa mamlakatlarda tatbiq etilishi mumkin. Bu pedagoglar va ta’lim muassasalari uchun strategik tavsiyalar ishlab chiqish, ilg‘or pedagogik metodlarni mahalliy sharoitga moslashtirish va ta’lim sifatini oshirish imkoniyatlarini yaratadi.

Shu bilan birga, tadqiqot iqtidorli talabalarni qo‘llab-quvvatlashda pedagogik yondashuvlarning uyg‘unligini mustahkamlash va ta’lim sifatini yaxshilashda ilmiy asos yaratdi. Bu natijalar pedagoglar va ta’lim muassasalari uchun amaliy tavsiyalar berib, talabalarning shaxsiy va akademik rivojlanishini rag‘batlantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirsoliyeva M., Abdiraimova B. Pedagogik deontologiya va iqtidorli talabalarni rivojlantirish strategiyalari. Toshkent: Nizomiy Universitet Nashriyoti, 2020.
2. Qo‘ysinov O. Innovatsion pedagogik metodlar va raqamli resurslardan foydalanish orqali iqtidorli talabalarni rivojlantirish. Tahliliy maqola, International Nordic University, 2021.
3. International Nordic University o‘qituvchilari. Iqtidorli talabalar bilan ishlash va ta’lim sifatini oshirish bo‘yicha ilg‘or amaliyotlar. Helsinki, 2022.
4. Qo’ysinov.O, Pedagogik deontologiya va kompetentlikni ta’lim jarayonida tatbiq etish tajribalari. Helsinki: Nordik Universiteti, 2022.
5. Sultonova L. Psixologik qo‘llab-quvvatlash va iqtidorli talabalar bilan ishlash metodlari. Toshkent: Nizomiy Universitet Nashriyoti, 2021.
6. Primova, M. (2024). INTERPRETABLE PHRASEOLOGICAL UNITS OF CHARACTER EXPRESSION IN FRENCH AND UZBEK LANGUAGES. *Академические исследования в современной науке*, *3*(5), 130-134.
7. Pirimova, M., Torambetov, B., Kadirova, S., Ziyaev, A., Gonnade, R. G., & Ashurov, J. (2022). Synthesis, crystal structure and Hirshfeld surface analysis of a zinc (II) coordination polymer of 5-phenyl-1, 3, 4-oxadiazole-2-thiolate. *Structure Reports*, *78*(8), 794-797.
8. Pirimova, M. A., Kadirova, S. A., Ziyayev, A. A., & Buvraev, E. R. (2023). Co (II) VA V (V) NING 5-(FENIL)-1, 3, 4-OKSADIAZOL-2-TION ASOSIDAGI ARALASH METALLI KOMPLEKS BIRIKMASINI ANTIOKSIDANTLIK FAOLLIGINI O ‘RGANISH. *2020, No. 1 (119/2)*, *119*(90), 5-9.
9. Primova, M. A. Kadirova Sh. A., Ziyayev AA, Buvrayev ER Co (II) va V (V) ning 5-(fenil)-1, 3, 4-oksadiazol-2tion asosidagi aralash metalli kompleks birikmasini antioksidantlik faolligini o’rganish. *Samarqand davlat universiteti ilmiy axborotnomasi-2020 yil*.

10. Primova, M. A., Kadirova, S. A., Ziyayev, A. A., & Buvrayev, E. R. (2020). va V (V) ning 5-(fenil)-1, 3, 4-oksadiazol-2tion asosidagi aralash metalli kompleks birikmasini antioksidantlik faolligini o'rganish.

11. Нуралиева, Г. А., & Пиримова, М. А. Universum: Химия и биология: электр. научн. журн. 2020. № 2 (68).

12. PIRIMOVA, M. A., KADIROVA, S. A., & ZIYAYEV, A. A. (2025). Synthesis and study of complex compounds with 1, 3, 4-oxadiazole derivatives based on ammonium vanadate. *Chemistry and chemical engineering*, *2024*(4), 5.

13. Abdukhakim, Z., & Mehribon, P. (2025). SYNTHESIS, CRYSTAL STRUCTURE AND HIRSHFELD SURFACE ANALYSIS OF A 2–CARBOXYMETHYLTHIO-5-PHENYL-1, 3, 4-OXADIAZOLE. *Universum: химия и биология*, *4*(6 (132)), 31-35.

14. Mehribon, P., & Ziyaev, A. A. Synthesis, Crystal Structure and Hirshfeld Surface Analysis of A 2–rboxymethylthio-5-Phenyl-1, 3, 4-Oxadiazole. *Available at SSRN 5120800*.

15. Саидов, С. С., Исмаилова, Д. С., & Абдуразаков, А. Ш. (2025). СИНТЕЗ АЗОМЕТИНОВ И АМИДОВ В РЯДУ 1, 3, 4-ОКСАДИАЗОЛОВ. *Universum: химия и биология*, *3*(6 (132)), 23-28.

16. Mehribon, P., & Ziyaev, A. A. Synthesis, Crystal Structure and Hirshfeld Surface Analysis of A 2–rboxymethylthio-5-Phenyl-1, 3, 4-Oxadiazole. *Available at SSRN 5120800*.